

**Határőrizet, rendőrség és humán viszonyok
a polgári magyar állam két világháború közötti időszakában**

A magyar rendvédelem történetében jelentős állomás a két világháború közötti Magyar Királyság időszaka. Ekkor váltak egységessé és az egész országra kiterjedővé a magyarországi rendőrségek, azaz a Magyar Királyi Államrendőrség hatósági területe kiterjedt a ország valamennyi városára. Vidéken azonban továbbra is a Magyar Királyi Csendőrség tartotta fenn a rendet, a Magyar Királyi Államrendőrség pedig közvetlen belügyminisztériumi felügyelet, irányítás és ellátás alá került. Az önkormányzati rendőrségek centralizált átszervezését a korabeli terminológia az „államosítás” névvel jelölte. Az államosítás gyökerei a dualizmus ideig nyúltak vissza. A Magyar Rendőrtisztviselők Országos Egyesülete keretében indult el az államosítás elméleti előkészítésének a folyamata. A rendőrtisztviselők ugyanis ebben az időben még nem állami, hanem önkormányzati tisztviselők voltak és nem kinevezték, hanem választották őket hat évre, valamint a nyugdíjjogosultságuk jellege is szinte önkormányzatonként eltérő volt. Ebből a helyzetből akartak a rendőrtisztviselők kitörni a rendőrségek államosítása által. A XX. század elején kedvező időszakban vetették fel a témát, mivel ekkor valósult meg a magyar állam egyik markáns centralizációs folyamata. A rendőrségek államosítását tehát a kormányok pártolón fogadták. Hasonló volt a helyzet az önkormányzatok részéről is, hiszen oly módon szabadulhattak meg a rendőrségük fenntartásának tetemes költségeitől, hogy nem kellett tartaniuk a települési rendőrség megszűnésétől. 1912-ben már az országgyűlés elé került a téma. A törvényhozó testület pedig úgy határozott, hogy a Magyar Királyi Belügyminisztériumban külön osztály jöjjön létre a magyarországi rendőrségek államosításának előkészítése érdekében. Az osztály két év alatt tervezetet dolgozott ki, melyet 1914 nyarán beterveztettek az országgyűlés elé, amely azonban a tervezetet átdolgozás céljából visszaküldte. Közben kitört az I. világháború, melynek következtében az államosítás gondolata ismét a háborút követő forradalmak után került előtérbe.

Az államosított magyar rendőrség

A magyarországi rendőrségek államosítására — igaz már csak a csonka Magyarországon — 1919-ben került sor. Miniszterelnöki rendelet intézkedett a Magyar Királyi Állami Rendőrség létrehozásáról.¹ Az államosítás 1919 novemberében kezdődött és 1921 augusztusában fejeződött be. Az átszervezés során a legitimista érületű tisztek helyett a HORTHY Miklóshoz hű szabad királyválasztókat helyezték a rendőrség kulcspozícióiba. A személycseréket általában nyugdíjazás útján valósították meg. Ez nem jelentett tömeges rostálást, a mértéke hasonló volt a proletárdiktatúra időszakára vonatkozó eljárásban felfüggesztett személyekéhez. A proletárdiktatúra idején tanúsított magatartásért 111 személyt függesztettek fel, végül azonban csupán mintegy 50 főt bocsátottak el. Az átszervezést már a felújított vezetés végezte el.

Az 1920. X. 23-ai rendőr díszszemle a Vérmezőn már a kormányzó és a rendőrség közötti kielégítő kapcsolatot demonstrálta. A kormányzó fogadta a rendőrség tisztelgését és kifejezte megelégedését és dicséretét. Novemberben már a rendőrség fegyverezte le a Britanniás-különítményt. Az illetményrendezéssel megállították a legénység kiáramlását a testületből, megkezdődhetett az új struktúra kiépítése.²

A Magyar Királyi Állami Rendőrség élére — a Magyar Királyi Belügyminisztérium hivatali részlegeként — főkapitányságot szerveztek. Az első országos rendőr-főkapitány 1921. VIII. 16-án foglalta el beosztását. A dicstelen frankhamisítási eset után azonban megszüntették ezt a beosztást. Az ország területét — a városok hatósági területére kiterjedően — főkapitányságokra osztották. A budapesti főkapitányság kiemelt szervezatként működött. A vidéket a kerület rendőr-főkapitányságok fogták össze, ezek alárendeltségébe tartoztak a rendőrkapitányságok és a rendőrkirendeltségek. A rendőr-főkapitányságok székhelye és működési területe megegyezett a honvéd kerületparancsnokságok és a csendőr-parancsnokságok székhelyeivel és működési területeivel, de csak a városokra kiterjedően. Az akkori főváros — a mai viszonyainkhoz képest kis-Budapest — agglomerációs körzetére pedig külön szervezeti egységet hoztak létre a Budapest vidéki rendőrkerületet Budapest székhellyel. **(I.sz. melléklet)**

1931. XII. 31-ei hatállyal kerületi rendőr-főkapitányságokat — a testület elnevezésének Magyar Királyi Rendőrség-re változtatásával — megszüntették, helyükbe 1932. I. 1-től létrehozták a vidéki rendőr-főkapitányságot. Csökkentett hatáskörrel és személyzettel megszervezték viszont a körzeti szemlélő központokat a volt vidéki rendőr-főkapitányságok székhelyén és azok hajdani működési területére kiterjedő hatállyal.³

A terület-visszacsatolások nyomán a Magyar Királyságban 2 rendőr-főkapitányság, 9 körzeti szemléllőközpont, 89 rendőrkapitányság és 21 rendőr kirendeltség működött.⁴

A városi kapitányságok szervezeti felépítése a budapesti kapitányság struktúráját követte, a kisebb városokban azonban egyszerűsödött a rendőrkapitányságok szervezete.

A legkisebb rendőrkapitányságokon is megtalálható volt a közbiztonsági osztály és az igazgatásrendészeti osztály. A kapitányságok szervezetének elengedhetetlen része volt még a detektívtestület, az őrszemélyzeti parancsnokság, a számvevőség, a segédhivatal, a kapitányi hivatal — más néven elnöki osztály — és végül a fogda. A forradalmak után létrehozott új szervezeti egységeket a budapesti rendőrségnél az átszervezés során megszüntették, illetve — funkciójuk meghagyásával — más szervezeti egységek részlegeként, csökkentett létszámmal működtek tovább. A főkapitánysági különítmény 1919. VIII. 31-től 1920. VI. 2-áig a politikai pedig 1919. VIII. 8-tól 1920. X. 20-ig működött.⁵

Az államosított rendőrség budapesti főkapitánysága a kerületi kapitányságokat nem számítva 17 szervezeti egységből állt. A II. világháború időszakáig a budapesti rendőrség struktúrája 3 szervezeti egységgel bővült, a Légoltalmi, a Felügyeleti és Fegyelmi, valamint a Politikarendészeti Osztállyal. Az egyes szervezeti egységek külön részlegekre oszlottak:

- az Elnöki Osztály a titkári hivatalból, a fegyelmi, az engedélyügyi, a gazdasági és a gépkocsi alosztályból állt;

- a Közigazgatási Osztály részeit az útlevel és az erkölcsrendészet alkotta;
- a Bűnügyi Osztály részlegeit bűncselekmény típusok szerint szervezték;
- a Detektívtestület a detektív munka területeinek megfelelően 7 fő- és 69 alcsoportból állt;
- a Rendőri Őrség rendőr-főparancsnokság alá tartozott, amely osztályparancsnokságokból állt.

Kezdetben a budapesti rendőrségnél 22 osztály-parancsnokság működött: I-X. kerületi, kispesti, újpesti, pesterzsébeti, csepeli, dunai I. és II., vasúti, főkapitánysági tartalék, tanosztály, lovasosztály és kerékpáros osztály-parancsnokság. A II. világháború időszakára ez kiegészült még 4 kerületi osztály-parancsnoksággal, a toloncházi, valamint az első és második karhatalmi zászlóalj-parancsnokságokkal. A kerületi osztály-parancsnokságok alárendeltségében az őrszobák állottak, az őrszobák részegységei pedig az őrszemkeretek voltak.⁶ **(II.sz. melléklet)**

A Magyar Királyi Állami Rendőrség, illetve 1932-től a Magyar Királyi Rendőrség szervezetéhez kapcsolódóan több kisebb-nagyobb változtatásra került sor. 1922-ben felállították a légiforgalmi rendészetet, 1924-ben pedig megszüntették a Központi Nyomozó Hivaltal. A vidéki kerületi főkapitányságok megszüntetése nyomán 1932. I. 1-től a politikai rendészeti teendőket egy szervezeti egység a Politikarendészeti Osztály látta el, amely a budapesti főkapitányság közvetlen alárendeltségébe tartozott.⁷ Az 1925. VI. 1-vel felállított Külföldiek Ellenőrző Hivatal feladatait 1931. II. 1-től a Külföldiek Ellenőrző Országos Központi Hivatal (KEOKH) vette át.⁸

1921. VIII. 1-én állították fel a budapesti rendőrségen a kerékpáros zászlóaljat, majd ennek keretében hozták létre az első motorkerékpáros osztágot. A kerékpáros részlegből fejlődött ki a színhelybiztosító őrség és a közlekedési osztály, majd 1935. VIII. 1-től a baleseti járőrrendszer.⁹

1922. III. 12-én főkapitányi rendelet szüntette meg a fővárosban a rendőri sajtóirodát. Ezt követően a rendőri hírszolgálatot a Magyar Országos Tudósító Iroda látta el. Ez a rendelet nem aratott sikert a Napilapok Rendőri Rovatvezetőinek Szindikátusa körében. Több módosító rendelkezés után az Országos Sajtókamara felállítása kapcsán hozták létre a Rendőri Rovatvezetők Szakcsoportját. Ennek tagjaival — az elnöki osztály kebelében működő — sajtóiroda tartott intézményes kapcsolatot. A rendőri rovatvezetők külön jelvényt és igazolványt is kaptak.¹⁰

1932-ben megszüntették a rendőrkórházat és csökkentették a rendőrorvosok létszámát is. Kinevezett rendőrorvosok csak a budapesti főkapitányságon dolgoztak, vidéken a hatósági orvosok látták el az orvosrendőri szolgálatot. A szűkebb értelemben vett rendőrorvosi teendőkre pedig szerződtek orvosokat, akik egyben a személyzet ambuláns kezelését is ellátták. A rendőrök kórházi kezelését a honvéd kórházak vették át.¹¹

Az első állandó szervezésű, karhatalmi rendeltetésű rendőri alegységet a budapesti rendőrség kebelében hozták létre karhatalmi századként 1932. I. 8-án, melyet 1934. IV. 16-ai hatállyal zászlóaljja szervezetek át. 1942-ben újabb karhatalmi zászlóaljat szervezetek.¹²

A folyamrendészeti (vízirendészeti) teendőket 1921. II. 12-től a Magyar Királyi Folyamőrség látta el. Ezeket a feladatokat 1939. VII. 1-től áthelyezték a Magyar Királyi Rendőrséghez és a Magyar Királyi Csendőrséghez. A Magyar Királyi Rendőrséghez kerültek a Magyar Királyi Folyamőrség révkapitányságai és révőrségei. A továbbiakban a folyamőrség csak honvédelmi feladatokat látott el. A budapesti rendőrségnél megszűnt a Dunai Rendőrkapitányság, megmaradt azonban a Dunai

Mentőőrség, amely a Budapesti Révkapitányság alárendeltségébe került. Ide tartozott a Csepeli Révkirendeltség is és számukra külön előjáró szervezetet hoztak létre a Budapesti Révosztály-parancsnokságot.¹³

1930 februárjában adták át a bűnügyi rádióállomást Belügyminisztériumi Közbiztonsági Rádiótelep néven. Az új lehetőséget nem csupán a rendőrség használta.¹⁴

A Magyar Királyi Rendőrség struktúrája dinamikusan fejlődött. A kor követelményeinek megfelelő szervezet volt, amely továbbfejlesztette a fővárosi rendőrség az első államosított rendőrség hagyományait és tapasztalatait. A tradícióörzést és a modernizációt egyaránt magába foglaló folyamatot érzékelhetünk a személyi állomány jellemzőinek a vizsgálata során is.

Az országos rendőrség testületi tagjainak állománycsoport szerinti megoszlása jelentős mértékben megegyezett a Budapest székesfővárosi rendőrség korábbi gyakorlatával.

A humán viszonyok

1. Egyenruhát és fegyvert viselő személyzet csoportjai voltak: a / fogalmazói kar, b / felügyelői kar (tisztviselők = tisztek), c / őrségi személyzet.

2. Polgári ruhás és fegyver viselésére nem jogosított személyzet csoportjai voltak: a / a rendőrség működését kiegészítő detektív személyzet, b / a rendőrség működését támogató felsőfokú képzettségű személyzet (orvosok stb.), valamint középiskolai végzettségű számvevőségi és pénzügyi szakszemélyzet, c / az irodában működő kezelési szakbeli alkalmazottak, d / kézbesítők és szolgák.

Az 1. a / és b /, valamint 2. b / és c / pontba tartozók alkották a tisztviselői kart.

A fegyver viselésére nem jogosított személyzet tagjai nem viselhetek kardot és hadifegyvernek minősülő pisztolyt. A detektíveknek azonban kötelező volt olyan rövid csövű revolver viselése, amely nem minősült hadifegyvernek. A detektívek azonos szinten álltak a kezelői tisztviselőivel, de külön csoportot alkottak.

A fogalmazói karon belül a rendőrtisztviselőket nyolc rangosztályba sorolták: a rendőr-főkapitányok a IV., a főkapitány-helyettesek az V., a rendőr-főtanácsosok a VI., a rendőr-tanácsosok a VII., a rendőr-kapitányok a VIII., a rendőr-fogalmazók a IX. és X., a rendőr-segédfogalmazók a XI. fizetési osztályba tartoztak, a rendőr-fogalmazó gyakornokok nem tartoztak fizetési osztályba csak a kinevezésük után.

A felügyelői karban lévők négyféle rendfokozatba tartoztak: rendőr-főparancsnok (csak Budapesten V. másutt VI. fizetési osztály), rendőr-főfelügyelő VII. és VIII., rendőr felügyelő IX. és X., rendőr-segédfelügyelő XI. fizetési osztály, a felügyelő gyakornokok pedig a fogalmazó gyakornokokhoz hasonlóan.

Az őrségi személyzet két rangosztályból állt. Ezen belül a legénység számára öt rangot alakítottak ki: próbarendőr, rendőr, rendőr őrmester, rendőr törzsőrmester, rendőr főtörzsőrmester. Az őrszemélyzet felső rétegét képező altisztek számára kétféle rangot rendszeresítettek: a rendőr alhadnagyot és a rendőr tiszthelyettest (mindkettőn belül három-három fizetési osztállyal).

A detektívek négy rangosztályba tartoztak: detektív főfelügyelő VII., detektív felügyelő VIII. IX., detektívek X. XI. fizetési osztály, végül pedig detektív gyakornokok.

Az orvosi karban öt rangrendszer létezett: rendőrfőorvos V., rendőrorvos-főtanácsos VI., rendőrorvos-tanácsos VII., kerületi rendőrorvos VIII., és rendőrorvos IX. és X. fizetési osztály.

Számvevőségi rangok voltak: számvevőségi főtanácsos VI. és VII., számvevőségi tanácsos VIII. és IX., számellenőr X. és számtiszt XI. fizetési osztály.

A pénztári szakban öt rendfokozat volt: főpénztárnok VII., főellenőr VIII., pénztári főtiszt IX., pénztári tiszt X. és pénztári segéd tiszt XI. fizetési osztály.

A kezelési szakon összesen öt rang létezett: segédhivatali főigazgató VII., segédhivatali igazgató VIII., hivatali főtiszt IX., hivatali tiszt X. és hivatali segéd tiszt XI. fizetési osztály.

A hierarchia legalján az altisztek és a szolgák álltak: műszaki altisztek, szakaltisztek, I. osztályú altisztek, II. osztályú altisztek és kisegítő szolgák. **(III.sz. melléklet)**

Az államosított rendőrség a budapesti rendőrség fizetési táblázatát vette át, amelyet pedig 1881-ben — az állami fizetési rendszer figyelembe vételével — hoztak létre. A rendőri fizetési rendszer 65 éves működése során természetesen több változtatásra is sor került, amelyek elsősorban a szakok, illetve azokon belüli rangok fizetési osztályokba sorolásának a módosításából állt. Magán a rendszeren lényegi változtatást nem eszközöltek. Erre még 1944-ben sem került sor, amikor a Magyar Királyi Rendőrségnél áttértek a katonai rangok használatára, hiszen a katonai rangokhoz kapcsolódó fizetéseket is az állami fizetési táblázatba sorolták be. Az őrszemélyzet esetében ugyan az e szakba tartozó személyi állomány nem kerülhetett besorolásra az állami fizetési rendszerbe, azonban a

legmagasabb őrsemélyzeti ranggal rendelkezők pályájuk csúcsán — tekintélyes szakmai gyakorlati idő elérése nyomán — fizetésük hasonló nagyságrendű volt, mint a fogalmazói vagy felügyelői szak legalsóbb fizetési osztályaiban tevékenykedő fiatal fogalmazók és felügyelők fizetése.

A gyakornoki rendszer bevezetésének az volt a lényege, hogy a gyakorlati munkavégzés során váljék nyilvánvalóvá, hogy a különböző szakokra bejutni kívánó személyek egyénisége milyen mértékben harmonizál a szakokban teljesítésre kerülő munka elvárásaival.

A külön altiszti rangok helyett kezdetben a I. II. és III. osztályú felügyelő-helyettesi elnevezést használták. Az 1920-as években a gépkocsi üzemeltetéssel kapcsolatos munkaköröket betöltők — a szakaltisztek csoportjának gépkocsizó testületébe tartozó tagjai — külön rangokat kaptak. Az 1930-as években azonban a gépkocsivezetői rangokat megszüntették.¹⁵

A közigazgatási hierarchia fizetési osztályaiba csupán a tisztviselői kar különböző szakjai (fogalmazói, felügyelői, orvosi, számvevőségi, pénztári és kezelői) tartoztak. Ez alól csupán a detektívek alkottak kivételt, akiket szintén a fizetési osztályokba soroltak. A rendőrség testületi tagjai tehát valamennyien rendelkeztek valamilyen ranggal. Ezek azonban 1944-ig nem katonai, hanem speciális rendőri rendfokozatok voltak. Az egyenruha viselésére nem jogosult személyi állomány értelemszerűen nem viselhette, de természetesen használhatta a rangját. Az egyenruhát viselők rangjának megjelenési –formája is eltért a katonai rangokétól. A rendőri rangokat nem hatágú csillaggal jelölték, mint a honvédségnél, illetve a csendőrségnél, hanem — a katonai tisztviselőkéhez hasonlóan — úgynevezett rózsácskával. A fegyveres szolgálatot ellátók esetében a rendfokozatot csillagrózsácska jelölte, a fegyvertelen szolgálatot ellátók esetében pedig rózsácska, más néven rozetta jelölte a rangot. Az arany és az ezüst színek, valamint a paszomány alkalmazásának az elve lényegében megfelelt a katonai rangoknál kialakult nemzetközi gyakorlatnak.¹⁶ A rendőrtestület tagjai attól függően rendelkeztek különböző jogosultságokkal, hogy a személyi állomány mely csoportjába tartoztak, milyen rangot viseltek, illetve milyen beosztást töltöttek be. A rendőri testületnek a szűkebb értelemben vett rendőri munkát végzők karjaiba nem volt könnyű bekerülni.

A fogalmazói kar alkotta az úgynevezett „intéző rendőrség”-et. A fogalmazóknak intézkedési és bizonyos ítélkezési joguk is volt (a szabálysértési eljárásban). Ez a kar alkotta a rendőrtestület elit magját. Az őrsemélyzeti parancsnoki beosztások kivételével — amit a rendőrfelügyelők töltöttek be — minden kulcspozíciót a fogalmazók láttak el. Belőlük kerültek ki a gazdasági és segédhivatalok kivételével az osztályok, a kapitányságok és a főkapitányságok vezetői és szakemberei. Egyedül a fogalmazói kar tagjait lehetett feljogosítani rendőri büntetőbíráskodásra. E jogosultság azonban a beosztáshoz kapcsolódott, így azzal nem minden fogalmazó karbeli rendőrtisztviselő élhetett. A rendőri büntetőbíráskodásra a belügyminiszter minden esetben külön és névre szólóan hatalmazta fel a megfelelő beosztást betöltő rendőrfogalmazót. A fogalmazó karbeli rendőrtisztviselők végezték a vizsgálati munkát, valamint az igazgatásrendészeti teendőket is. E tevékenységükben azonban a rendőrfogalmazókat a szükséges létszámú segédsemélyzet támogatta pld. detektívek, írnokok stb.

„Végrehajtó rendőrség”-nek a testület azon részét nevezték, amely a jogszabályok betartása fölött őrködött és végrehajtotta az „intéző rendőrség” utasításait. Ide tartozott a detektív testület, a rendőri őrsemélyzet és a felügyelői kar.

A tisztviselői karok tagjai feljebbvalói voltak azoknak a testületi tagoknak, akik nem tartoztak a tisztviselői karba. Ugyancsak feljebbvalói voltak az egyes karokon belül a magasabb rangúak az alacsonyabb rendfokozatúaknak. Minden testületi tag az előljárója volt továbbá annak a kollégájának, akit szolgálatátételre hozzá osztottak be.

A rendőrséget polgári őrtestületnek, nem pedig katonailag szervezett őrtestületnek tekintették, hangsúlyozták azonban a fegyelmet, különösen az őrsemélyzet esetében. Az alaki formaságok betartása az egyenruhás állomány kötelessége volt, de példás munkarend uralkodott az egyenruha viselésére nem jogosult személyi állomány körében is.¹⁷

A fogalmazói és a felügyelői karba való bejutás előfeltétele a 21 évnél idősebb, de 30 évnél fiatalabb életkor volt, a nőtlenség, az egészséges fizikai állapot, a rendezett anyagi viszonyok, a fogalmazói karhoz a jogakadémiai végzettség, a felügyelői karhoz pedig az érettségi képesítési követelmény továbbá a magyar állampolgárság. A pályázókat karrierjük kezdetén rendőrfogalmazó gyakornokká, illetve rendőrfelügyelő gyakornokká nevezték ki. A kinevezettek egy éves próbaszolgálatra osztották be, ahol a rendőri hivatás minden ágával megismerkedhettek. Az egy év leteltével a gyakornokok vizsgát tettek. A felügyelő gyakornokok esetében ez csupán a szerzett ismeretekre vonatkozott, a fogalmazó gyakornokok pedig ekkor tehették le a gyakorlati közigazgatási vizsga elméleti részét. Ezt követően a fogalmazó gyakornokokat segédfogalmazóvá nevezték ki, nekik két éven belül kellett letenniük a gyakorlati közigazgatási vizsga belügyi szakvizsgáját. A felügyelő gyakornokokat

pedig tiszti tanfolyamra bocsátották, amelynek időtartama egy év volt, melyet egy éves szolgálati gyakorlat követett ezen időszakban azonban önállóan még nem tevékenykedhettek. A tiszti tanfolyam eredményes elvégzése nyomán, illetve a gyakorlati közigazgatási vizsga belügyi szakvizsgájának eredményes letétele után a rendőr segédfogalmazókat rendőr fogalmazóvá, a tanfolyam hallgatóit pedig rendőr felügyelővé léptették elő.

A felügyelői és a fogalmazói kar számára a VIII. fizetési osztályba jutáshoz második vizsga is szükséges volt, amelyhez posztgraduális képzés keretében juthattak el.

A rendőrtisztviselők továbbképző tanfolyamára — amelynek időtartama hat hónap volt — azok a legalább a X. fizetési osztályba tartozó fogalmazók és felügyelők jelentkezhetnek, akik a felügyelői szakon legalább 12 évet, a fogalmazói szakon pedig minimum 8 évet töltöttek el.¹⁸

A fogalmazói és a felügyelői követelményeknél alacsonyabb színvonalon ugyan, mégis magas szinten határozták meg a rendőri őrséghez való bejutás feltételeit is. Rendőrnek az jelentkezhetett, aki 21 évnél idősebb de 26 évnél fiatalabb, nőtlen, erős, egészséges testi felépítésű, minimum 170 centiméter magas, katonai szolgálatot letöltött, magyarul írni, olvasni és beszélni tudó (elemi iskolai végzettségű), feddhetetlen előéletű magyar állampolgár volt. A lovas rendőrségnél a lovagolni tudás is az előfeltételek közé tartozott.

A pályázókról rejtett környezettanulmányt készítettek. Azokat bocsátották a felvételi bizottság elé, akiknek az erkölcsi állapotát és magatartását rendben találták.

A rendőrök számára három éves próbaidőt határoztak meg. A próbaidő első évében el kellett végezniük a rendőrújonc iskolát. Az eredményes rendőrképesítő vizsga után kezdődhetett a két éves próbaszolgalat. A jelöltet akkor lehetett a rendőrségnél véglegesíteni, amikor a próbaszolgalat kifogástalan letöltését követően az újabb orvosi vizsgán is megfelelt.¹⁹

A rendőr legénységi karból az altiszti karba az altisztképző tanfolyam sikeres elvégzése után lehetett bekerülni. A tanfolyamra az juthatott be, aki két évet eltöltött a főtörzsőrmesteri rendfokozatban és akit szolgálati előjárója az előléptetésre és az altiszti kiképzésre alkalmasnak minősített. Az altiszti tanfolyamot sikeresen elvégzőket lehetett rendőr-tiszthelyettesé előléptetni.²⁰

Ugyancsak magas követelményeket támasztottak azokkal szemben, akik a detektívtestületbe szándékoztak belépni. Detektívnek az jelentkezhetett, aki 24 évnél idősebb, de 40 évnél fiatalabb férfi, feddhetetlen előéletű, egészséges, a rendőrorvosi vélemény szerint detektív szolgálatra alkalmas, legalább négy gimnáziumot, vagy annak megfelelő iskolát végzett magyar állampolgár volt. A jelöltek detektív gyakornoknak vették fel. A próbaidő másfél év volt. Ez alatt kellett elvégezni a detektív tanfolyamot és letenni a detektív vizsgát, illetve kifogástalan szolgálatot teljesíteni. Ezt követően léptették elő a detektív gyakornokot detektívvé.

Detektív felügyelővé azok voltak előléptethetők, akik elvégezték a detektív felügyelői tanfolyamot, amelyre 15 évi szolgálati idővel rendelkező és legalább a IX. fizetési osztályban dolgozó detektívek jelentkezhetnek. Érettségizettek vagy azzal megegyező katonai iskolát végzettek számára a szükséges szolgálati idő 12 évre, a főiskolai képesítésük számára pedig 8 évre volt csökkenthető.²¹

A Magyar Királyi Rendőrségnél azok, akik nem háttértevékenységet folytattak, hanem a rendőri munka valamely részét végezték, csak az elméleti felkészítésnek és a próbaidő letöltésének valamilyen kombinációjával kerülhettek beosztásba, az adott kar felső beosztásaiba pedig újabb, posztgraduális jellegű tanfolyam és vizsga váltak kinevezhetővé. Egyébként a karon belüli rendfokozati előléptetés feltétele a kivárási idő letöltése volt. Egyes tisztviselői karokban, illetve a legénységnél, valamint a detektív testületeknél is néhány ranghoz több fizetési osztály tartozott. A magasabb fizetési osztályokba a nagyobb gyakorlattal rendelkezőket helyezték.

Szigorú követelményrendszer érvényesült — korabeli szóhasználattal élve — „a rendőrség működését támogató” orvosok, számvevőségi, pénztári, valamint kezelési szakszemélyzet, továbbá a hivatali altisztek és szolgálak estében is. Az orvosokat csak törvényszéki vizsgával, valamint bőr- és nemibeteg szakorvosi képesítéssel lehetett rendőrorvossá kinevezni. A pénztári és számvevőségi tisztviselőknek középiskolai végzettséggel, illetve államszámviteli államvizsgával kellett rendelkezniük. A kezelési szakhoz elégséges volt a négy polgári, csak az igazgatói és a főigazgatói rangokhoz kellett az érettségi. A kezelési szakra jelentkezőknek emellett a belügyi kezelési vizsgát is le kellett tenniük, így voltak véglegesen kinevezhetőek. A hivatali altiszti fokozatok konkrét beosztásokhoz kapcsolódtak. Szakaltiszteknek minősültek például a raktárosok, a segédgépészek stb. A szakaltiszteket két évi, a hivatalaltiszteket pedig öt évi kifogástalan munka után véglegesítették.²²

A budapesti rendőr-főkapitányt a kerületi rendőr-főkapitányságok vezetőit, majd a vidéki rendőrfőkapitányt és a rendőrség tisztviselői karának VI. fizetési osztálynál magasabb fizetési osztályba tartozó tagjait beleértve a detektíveket is az államfő nevezte ki a belügyminiszter javaslatára.

A tisztviselői karok többi tagját a belügyminiszter nevezte ki. Az őrségi személyzet tagjainak kinevezése az illetékes főkapitány kompetenciájába tartozott. A hivatali altiszteket, szolgálkat, díjnokokat a kapitányságvezetők alkalmazták. A rendőrkapitányságok vezetői — mint szakértők — tagjai voltak a hatósági területükön működő törvényhatósági bizottságnak.²³

A rendőrség személyi állományában a racionális arányok uralkodtak. A Magyar Királyi Államrendőrség kiépítésekor csaknem 16 000 fő volt a testület létszáma. A számvevők, kezelők, díjnokok, altisztek, a szolgaszemélyzet és az orvosok együtt mintegy 800-an voltak. A detektívek létszáma is elérte az 1100 főt. A fennmaradó, mintegy 14 000 ember alkotta az egyenruhás személyi állományt. Ezen belül a fogalmazói karhoz 250-en, a felügyelői karhoz pedig 750-en tartoztak. A rendőrség személyi állományának döntő hányadát az őrszemélyzet alkotta csaknem 13 000 fővel. A rendőrség fegyveres és fegyver nélküli állomány, illetve az egyenruhás és a polgári ruhás karok közötti arány a későbbiek során sem változott lényegesen, de a rendőrség létszámát a terület-visszacsatolásokig folyamatosan csökkentették.

1928-ban már csupán 680 fő volt a fogalmazói és 214 fő a felügyelői kar létszáma, az őrszemélyzet 7 880 főt számlált. Ebből 4 300 fő Budapesten, 3 580 fő pedig vidéken teljesített szolgálatot. Ekkor a Magyar Királyi Államrendőrség létszáma a detektívekkel, orvosokkal, számvevőkkel, kezelőkkel és a pénztári szakon dolgozókkal együttesen mintegy 12 000 főt tett ki. Hozzávetőlegesen ezen a szinten stabilizálódott a rendőrség létszáma a Magyar Királyságban a terület-visszacsatolásokig. Az elcsatolt területek egy részének visszatérése után újra gyarapították a Magyar Királyi Rendőrség létszámát. 1942-ben a fogalmazói kar már 873, a felügyelői kar pedig 345 tagot számlált, továbbá az őrszemélyzet létszáma 12 784 főt tett ki, közülük 6 460 fő Budapesten, 6 324 fő pedig vidéken teljesített szolgálatot.

A detektíveket is figyelembe véve 14 000 főnyi beosztott mellett 1 218 rendőrtiszt (fogalmazó és felügyelő karbeli tisztviselő) dolgozott, vagyis átlagosan 11 főnyi ór- és detektív személyzeti tag jutott a tisztikar egy-egy tagjára.

Nem voltak a rendőrségnél felduzzadt létszámú parancsnokságok sem. A tisztek döntő többsége a kapitányságok osztályain végezte munkáját, az első- vagy a másodfokú hatósági jogkörből adódó konkrét ügyeket intézte.

Egy-egy vidéki kerületi főkapitányság létszáma a 40 főt sem érte el. Hasonló létszámmal működött a vidéki főkapitányság is 1932-től. E szervezetekben néhány fogalmazó karbeli szakelőadó, három-négy rendőrfelügyelő, s a segédhivatal működött. A főkapitányság őrzésére a helyi rendőrség rendelt ki őrszemélyzetet. 1931 előtt azonban minden kerületi főkapitányságnál oktató és tartalékosztály is létezett. Ennek a létszámkeretét terhelték a tanfolyamok hallgatói, a kerületi tartalék, a jóléti intézményekben foglalkoztatott testületi tagok, valamint a végelbánás alá esők és a fegyvelmileg felfüggesztettek. A kerületi főkapitányságok felszámolásával a tartalékosztályok is megszűntek, csupán a vidéki főkapitányság rendelkezett egy tartalékosztállyal. A körzeti szemléllő központok már átlagosan csupán 10 fő körüli létszámmal látták el felügyeleti tevékenységüket.²⁴

A magas színvonalú szakmai felkészültség hiányában valószínűleg nem tudott volna a Magyar Királyságban a viszonylag kis létszámú rendőrség hatékonyan működni. A csekély létszám a testület tagjai részéről komoly munkát feltételezett. A személyi állománnyal szemben támasztott magas kvalifikációs igényt és a rendőri szolgálat nehézségeit a személyi állomány jó anyagi ellátásával, megbecsülésével, a szolgálati feltételek lehető legkedvezőbb szinten tartásával voltak kompenzálhatók. A két világháború közötti Magyar Királyságban ezt sikerült létrehozni, fenntartani és fokozatosan javítani.

Az őrszemélyzeti legénység zsoldja 1928-ban havi 50 és 140 pengő között mozgott, 1942-ben pedig ez az összeg már 109-től 283 pengőig terjedhetett. Az illetmények azonban nem csak a zsoldból álltak. Ide tartozott még a rendőri pótdíj, az ételmezési általány, valamint a lakbérhozzájárulás, ami a lakbér teljes összegét jelentette. A lakbér — amely már nem csak a rangtól, hanem a család nagyságától is függött — 25-től 220 pengőig terjedhetett a XX. század negyvenes éveinek az elején. A rendőrök családi pótlékra is jogosultak voltak. **(IV.sz. melléklet)**

Az őrszemélyzet illetménye adómentes volt, csupán másfél százalékos nyugdíjjárulék terheltte. A személyi állomány valamennyi járandóságát havonta kapta meg, és ha elseje munkaszüneti napra esett, akkor a megelőző napon fizettek.

A Magyar Királyi Rendőrség személyi állományának nyugdíja — megfelelő szolgálati idő után — a zsold teljes összegét is elérhette. A nyugdíj összegébe a rendőri pótdíjat is beszámították. A lakbérhozzájárulást a nyugdíjasok is megkapták.

Az özvegyek özvegyi nyugdíjként a férj fizetésének 50 %-át kapták meg. Akinek azonban a férje szolgálatteljesítés közben vesztette életét, özvegyi nyugdíj címén a teljes nyugdíj fizetésében részesült. A kiskorú gyermekek után az özvegyek számára is járt a családi pótlék, amelyet nevelési járuléknak neveztek és az özvegyi nyugdíj 1/5-ét tette ki. **(V.sz. melléklet)**

Az őrszemélyzet gyógyköltségeit az állam fedezte. A szolgálati áttal foglalkozók ló-, illetve ebápolási pótlékban részesültek.

A személyi állomány kedvezményes árú vasúti jegy vásárlására szolgáló arcképes igazolványra volt jogosult. Kiküldetés esetén a rendőr útiköltségét és szállásdíját megtérítették és rapidíjat is kapott.²⁵

A Magyar Királyi Rendőrség személyi állománya számára ez a javadalmazás szilárd egzisztenciát biztosított és jobb körülmények közé juttatta a testületi tagokat, mint a „civil életben” hasonló képesítéssel munkát vállalókat. A pozitívumok a fizetés mértékében és a különböző kedvezményekben, valamint a szilárd egzisztenciában jelentkeztek. A rendőrségtől némileg eltérő képet mutatnak a két világháború közötti Magyar Királyság határőrizeti szervezetei.

A két világháború közötti magyar határőrizet

A Magyar Királyság határőrizetében számos hatóság vett részt ugyan, de 1921-től meghatározó szerep jutott a Magyar Királyi Vámőrségnek és utódszervezeteinek. A két háború közötti magyar határőrizeti változások a magyar határőrizet történetében a határőrizeti szervezetek egyik legdinamikusabb struktúraváltozási folyamatát képezték.

A Magyar Királyi Vámőrség hivatalosan a Magyar Királyi Pénzügyminisztérium szervezeteként működött. A minisztériumban a XX. majd a XIX. Főosztály felügyelte a testületet. A XIX. Főosztály azonban csak névleg tartozott a Magyar Királyi Pénzügyminisztérium alá, a valóságban a Magyar Királyi Honvédelmi Minisztérium kiküldönített részeként funkcionált. A nem határvédelmi teendők irányításával az 1930-as évektől honvédelmi tárca XIX. Főosztálya foglalkozott a földi főcsoportfőnök első csoportfőnökének alárendeltségében.²⁶

A trianoni békediktátum nem csupán megcsónkította az országot — elcsatolva területének mintegy 2/3-át, lakosságának pedig több mint felét — hanem egyben kiszolgáltatott helyzetbe is hozta azáltal, hogy a magyar haderő létszámát 35 000 főben maximálta és a fegyverzetét is erőteljesen korlátozta. Mindegyik kisantant ország hadereje egyedül is az engedélyezett magyar haderőnél lényegesen erőteljesebb volt. Emellett Magyarországtól elvonta a sorozás lehetőségét is. Ez utóbbi feltétel azonban kivitelezhetetlen volt, mivel — még a nyomott létszámú haderő személyi állományának a feltöltéséhez szükséges — kellő számú önként jelentkező sem állt rendelkezésre. Ezért az ANTANT kénytelen volt elfogadni a kényszertoborzást, amely lényegében a sorozás átkeresztelt formája volt.²⁷

A trianoni békediktátum elcsatolásai nyomán megmaradt Magyarország ipari centrumaihoz az országhatárok oly közel kerültek, hogy azok néhány órás sikeres ellenséges előrenyomulással elérhetőkké váltak. A kis létszámú magyar hadseregnek pedig esélye sem volt arra, hogy az országot egy esetleges ellenséges támadással szemben megvédje. Ezért az ország vezetése rejtett haderőnövelésre törekedett. Az egyik módszer az alakulatok ikrezése volt. Ez abból állt, hogy a legális katonai alakulatok mellé szerveztek egy illegálisat is. Az iker alakulatok pedig soha nem lehettek egy helyen. Ily módon — 1927-ig az ország területén működő — Szövetségi Ellenőrző Bizottság tagjai nem tudták a turpisságot leleplezni.

A haderőrejtés másik bevett eszköze volt, amikor rendvédelmi szervezet kötelékében bújtattak el katonai alakulatokat. A Magyar Királyi Vámőrség esetében ez azt jelentette, hogy a Magyar Királyi Honvédség gyalogezeideinek 1/3-át a vámőrség szervezetében rejtették el. A magyar haderő vámőrségbeli rejtése azért is vált fontossá, mert így a csapatok egy részét a határ mellé lehetett telepíteni. Ennek pedig azért volt jelentősége, mert ezáltal lassítani lehetett az ellenséges előrenyomulás ütemét. Az így nyert idő alatt pedig részben behívható volt a mélységi területek férfilakossága még azt megelőzően, hogy az ország területét lerohanták volna. Egyben pedig megelőzhetővé vált az a nemkívánatos helyzet, hogy a fegyveres konfliktus tárgyalásos úton történő rendezésének időszakára a támadó kész tényekkel a háta mögött ülhesen tárgyalóasztalhoz.²⁸

A Magyar Királyi Vámőrségnek tehát nyílt (határőrizeti) és rejtett (határvédelmi) feladata is volt, amelyet nyílt szervezettel és rejtett szervezettel valósított meg. Ezt a fajta megoldást az tette lehetővé, hogy az ANTANT a rendvédelmi testületek gyarapításától nem zárkózott el. Ily módon áthatott elő az a helyzet, hogy a magyar rendőrség és csendőrség a csonka Magyarországon a történelmi Magyarországon működő létszámmal azonos létszámú szervezetként tevékenykedhetett, amely mellé

még a Magyar Királyi Vámörség²⁹ és a Magyar Királyi Folyamörség felállítását is engedélyezte az ANTANT.³⁰

1931-ben a Magyar Királyi Vámörség 7 kerületből, 54 szakaszból és 151 őrsből állt. **(VI.sz. melléklet)**

A kishatárforgalmi határátkelőhelyeket a két világháború közötti Magyar Királyságban a Magyar Királyi Vámörség és utódszervezete felügyelte.³¹

Kezdetben a Magyar Királyi Vámörség szervezetéhez vezényelve koncentrálták a társhatárőrizeti szervezetek határőrizeti feladatok ellátásában részt vevő erőit: 2 177 csendőrt, 3 754 honvédet, 261 rendőrt és 800 pénzügyőrt azaz összesen 6 992 főt. E létszámot fokozatosan kívánták felváltani a Magyar Királyi Vámörség 4 913 főre tervezett személyi állományával. Ebből a létszámból azonban kezdetben csupán 4 210 főt engedélyeztek, bár az ANTANT részéről már 1922-ben felmerült, hogy valójában 6 262 fő szükséges. Végül is 4 500 főnyi létszámot engedélyeztek a Magyar Királyi Vámörség számára.

A tiszti állomány az országos felügyelőségen, a kerületeknél és a szakaszoknál teljesített szolgálatot. Egy-egy szakaszhoz általában négy-hat tiszteket neveztek ki.

Az őrsök létszáma 5 és 14 fő között mozgott, a vámőr szakasz-parancsnokságok pedig 16 fővel működtek. A szakaszok alá úgynevezett utazást ellenőrző őrsök is tartoztak, amelyek egy-egy altiszt vagy tisztos vezetésével a kishatárforgalmi határátkelőhelyeken és a kevésbé forgalmas távolsági határátkelőhelyeken ellenőrizték a határforgalmat.³²

A Magyar Királyi Vámörséget 1932 őszén szervezték át Magyar Királyi Határörséggé. A volt vámőr kerületek a székhelyükön maradtak és mint határőr kerület-parancsnokságok magasabb parancsnokság jelleggel működtek. A határőr kerület-parancsnokságok működési területén és névleges alárendeltségében egy-egy határőr ezredet hoztak létre. Az ezredek szervezete, fegyverzete stb. minden tekintetben megegyezett a Magyar Királyi Honvédség gyalogezredeivel. A határőrizethez — azon kívül, hogy látszólag a kerület-parancsnokságok alá rendelték azokat — nem sok közülük volt, a valóságban a vegyesdandárok, harmadik, rejtett ezredét képezték. **(VII.sz. melléklet)**

A Magyar Királyi Határörség kerületeinek másik, különálló részét az úgynevezett határszolgálatosok alkották. A korabeli terminológia ezzel a névvel különböztette meg a határőrizeti feladatokat ellátókat a határvédelemre létrehozott szervezettől. A határőr kerület-parancsnokságok alárendeltségébe három osztály tartozott, az osztályok pedig három szárnyból álltak, végül a szárnyak általában 4-6 határőr őrs munkáját irányították. Az osztály- és szárny-parancsnoki helyek tiszti beosztások voltak. A 7 határőr kerület-parancsnokság alárendeltségébe 24 osztály, 63 szárny és 155 őrs tartozott. Az őrsök személyi állományának a létszáma általában 10 és 19 fő között mozgott, leggyakrabban 14 és 19 fő volt.³³

Kisebbségi módosításokkal ez a struktúra működött 1938-ig, amikor a Magyar Királyi Határörséget Magyar Királyi Honvéd Határ vadászokká szervezték át. A határ vadászok szervezete eltért a Magyar Királyi Határörségtől. 1938 végén 24 határ vadász zászlóaljhoz hoztak létre. A határ vadász zászlóaljak két típusát különböztették meg, az alacsony és a magas állományúakat.

A magas állományú határ vadász zászlóaljakat nehézfegyverzettel is ellátták. A zászlóalj-parancsnokság alárendeltségében a zászlóalj közvetlenek mellett — hét század állt, ezekből csak egy volt portyázó század, amely a határőrizeti teendők ellátására volt hivatott. A portyázó századokhoz 5-8 határ vadász őrs tartozott, a személyi fegyvereken (pisztoly, karabély) kívül objektumvédelmi fegyverként őrsönként egy-egy golyószórával is rendelkeztek.

Az alacsony állományú határ vadász zászlóaljak szervezete három századból és a zászlóalj közvetlen szakaszból állt. A hozzájuk tartozó portyázó század viszont semmiben sem tért el a magas állományú határ vadász zászlóaljak portyázó századaitól.

A határőrzés feladatait a magas és az alacsony állományú zászlóaljaknál is a portyázó századok végezték, amelyek álosztály jelleggel működtek. A zászlóalj többi alegysége a határvédelem részét képezte. A Magyar Királyi Határörségnek Magyar Királyi Honvéd Határ vadászokká történő átszervezésével megszűnt a testület pénzügyminisztériumi alárendeltsége. A határ vadász zászlóaljak személyi állománya 14 717 főt tett ki, melyből 3 222-en tartoztak a határszolgálatosokhoz, a 24 portyázó századhoz beosztva. A portyázó századok parancsnokságain csak 8-8 fő teljesített szolgálatot, a személyi állomány döntő többségét az őrsökre helyezték, amelyek létszáma 6 és 17 fő között mozgott. A portyázó századok alárendeltségében kezdetben 178 őrs működött.

1939 elején csoportosították a határ vadász zászlóaljakat az állomáshelyük meghagyásával. A zászlóalj csoportok élére 8 határ vadász dandár-parancsnokságot szerveztek, ezek töltötték be a volt

Magyar Királyi Határőrség került-parancsnokságainak a funkcióit. A területvisszacsatolások során 1939-ben a zászlóaljok számát 29-re növelték.³⁴ (VIII.sz. melléklet)

1941-ig újabb szervezeti elemeket is beiktattak a magyar határőrizet szervezetébe a Magyar Királyi Honvéd Határvadász testület portyázó osztályait és az erődcsázadokat. Gyergyószentmiklóson létrehozták a IX. Magyar Királyi Honvéd Határvadász Dandár-parancsnokságot, egyes dandár-parancsnokságokat pedig megszüntettek. 1941 végén már csak nyolc dandár-parancsnokság működött. A honvéd határvadász portyázó osztályok csak portyázó századokból és az osztály-parancsnokságokból, valamint az utóbbiak alá rendelt gazdasági hivatalból álltak. Felállítottak 11 erődcsázadot is, amelyeket a Kárpátok bércei között kialakított erődvonalakba telepítettek. Feladatuk a határvédelemre korlátozódott. A területvisszacsatolások után határőr ezredeket is létrehoztak.³⁵ 1941 végére azonban megszüntették a határvadász erők ezred szervezésű részeit, a helyüket pedig zászlóaljok és portyázó osztályok vették át.

A területrevízió után kilenc portyázó osztály, 16 határvadász zászlóalj, 1 határvadász dandár és ezekben a határőrzés tulajdonképpeni elvégzésére összesen 53 határportyázó század működött. A portyázó század-parancsnokságok 342 őrsöt irányítottak. A határvadászok 27 592 főnyi személyi állományából 9 475 fő volt határszolgálatos.

Nem mindenki értett egyet azonban a magyar határ őrzésének ezzel a szervezetével. A strukturális kérdésekről szakmai körökben változó erővel ugyan, de állandó vita folyt. Csendőrségi berkekben már a Magyar Királyi Vámőrség létrehozását is nehezményezték. A monarchiai és a Kárpát-medencei hagyományok alapján úgy gondolták, hogy a határőrizetben a kishatárforgalom ellenőrzését a csendőrségnek, a távolsági határforgalom ellenőrzését pedig a rendőrségnek kellene végeznie, a határrend feletti felügyelet teendőit pedig meg kellene osztani a két testület között. Tervezetüket eljuttatták a kormányzóhoz, de annak környezete — a véderő álcázott növelésének a lehetőségére számítva — a Magyar Királyi Vámőrség létrehozását szorgalmazta.

A határőrzést illetően a Magyar Királyi Honvédségen belül a legszélesebb körben az a felfogás terjedt el, hogy azt már békében is alá kell rendelni a határvédelemnek. A határ őrzése számára csak a legszükségesebbeket biztosítsák, a felszabaduló energiákat pedig, a határvédelemben kell hasznosítani.

A vesztes háború után a határőrizeti struktúra nélkül maradt országban létrehoztak ugyan egy határőrizeti szakmai szervezetet, de eleve azzal a céllal, hogy betöltsen a határvédelmi erők fedőtestületének a szerepét is. A Magyar Királyi Vámőrség szervezete azonban nem felelt meg a rejtett feladatok ellátásának, csupán a határ őrzésére volt alkalmas.³⁶

A két világháború közötti Magyar Királyság határőrizetének szervezettörténete tulajdonképpen nem más, mint a határvédelmi erők fejlesztésének a története. A szervezet fejlesztésének folyamatában a határőrizeti vezetési szervezeti egységek fokozatos kiiktatása figyelhető meg. A folyamat egyenes következményeképpen romlott a szakszerű irányítás. Ugyanakkor a határvonal hosszának növekedésével relatíve csökkentek a határszolgálatos erők.

A területrevíziók nyomán a kishatárforgalmi határátkelőhelyek száma nem változott lényegesen az elhelyezkedésük azonban módosult. A forgalom ellenőrzésében résztvevők létszáma sem változott. A határvonal hossza azonban jelentősen megnőtt 2 100 kilométerről 3 385 kilométerre gyarapodott a trianoni határvonalnál lényegesen nehezebb terepen. Nem nőtt viszont ezzel arányosan a határszolgálatos személyi állomány létszáma a ténylegesen beoszthatók száma 2 100 fő helyett mintegy 5 800 főre változott.³⁷

Összességében a polgári magyar állam két világháború közötti időszakára a trianoni békediktátum nyomta rá a bélyegét. Ez olyan helyzetet hozott létre a Kárpát-medencében, amely egyrészt lassította a térség fejlődését, másrészt pedig az elcsatolt területek társadalmának egyes rétegeit a győztes nagyhatalmaktól függő hatalomgyakorlásban tette érdekeltté.³⁸

A kisantant országok haderői egyenként is a magyar hadsereg többszörösét tették ki. Fegyverzeteik fejlesztését semmi sem korlátozta. A magyar ipari centrumokhoz pedig olyan közel kerültek a határok, hogy ezen centrumok néhány órás eredményes előrenyomulással elfoglalhatók voltak. Mivel a kisantant államok is tisztában voltak a trianoni békediktátum rabló tartalmával — bár azt hivatalosan soha nem ismerték el, sőt az ellenkezőjét hirdető propagandát folytattak — félték attól, hogy a rablóbéke javait egyszer vissza kell szolgáltatniuk. Ennek megakadályozása érdekében hadseregeik maradék Magyarország ellenes támadási terveit is összehangolták.³⁹

Ilyen körülmények között a magyar vezetés arra törekedett, hogy:

- minél nagyobb katonai erőt rejtessen el;
- a határ mentén — lehetőleg rejtve — katonai alakulatokat állomásoztasson, egy esetleges ellenséges támadás lassítása céljából;

- mélységi területen pedig fenntartsa a lakosság mozgósításának a lehetőségét.⁴⁰

A magyar vezetés tudatában volt annak, hogy egy esetleges kisanant támadásnak az ország ugyan nem tud ellenállni, azonban bízott abban, hogy diplomáciai síkon elérheti az esetleges agresszió visszavetését. Más lehetősége nem is volt az országnak. A diplomáciai tárgyalások számára kívántak tehát kedvezőbb pozíciót teremteni azáltal, hogy megakadályozzák az ország gyors lerohanását.⁴¹

Ennek érdekében a katonai szakembereket leszerelték ugyan a hadseregtől, azonban a felduzzasztott létszámú rendvédelmi testületeknél helyezték őket el. Úgy gondolták ugyanis, hogy ezeken a helyeken kevésbé amortizálódik a katonai szaktudás.⁴²

A vezetési pontok, közlekedési csomópontok, raktárak stb. őrzésével kapcsolatos teendőket a magyar haderő átadta a rendvédelmi testületeknek. Ily módon a rendelkezésre álló csekély katonai erőt megvédték a szétforgácsolódástól.

Annak ellenére azonban, hogy a trianoni békediktátum káros hatásai érvényesültek a rendvédelemben, mégsem mondható el, hogy a két világháború közötti Magyar Királyság rendvédelme katonai ellenőrzés alatt állt volna. A magyar rendvédelem testületei ugyanis a polgári közigazgatás felügyelete alá tartoztak. Ezen belül került sor bizonyos átalakításra azáltal, hogy a városi rendőrségeket a központi kormány közvetlen felügyelete alá helyezték az egységes magyar rendőrség kialakításával.⁴³

A rendőrség államosításán túlmenően — a rendvédelmi struktúrát illetően — még egy jelentős lépés valósult meg a két világháború közötti időszakban a magyar rendvédelemben. A rendvédelmi testületek személyi állományához viszonyítva jelentős létszámú határőrizeti testületet hoztak létre a központi kormányzat közvetlen alárendeltségében.

A két világháború közötti időszakban tehát megszűnt az a korábbi helyzet, mely szerint a polgári magyar állam rendvédelmi testületeinek alárendeltsége megoszlott a kormány és az önkormányzatok között. Ehelyett a rendvédelem kompetenciája a kormánynál összpontosult. A trianon utáni csonka Magyarország rendvédelmi testületei személyi állományának a teljes létszáma ugyan magasabb volt mint a dualizmuskori rendvédelmi testületek létszáma, azonban a teljes személyi állományon belül az egyenruhás és a civil állomány, azaz az őrszemélyzet (közrendvédelmi személyzet) és a detektívek (nyomozók) aránya lényegében változatlan maradt. Ez alól csupán a határőrizet volt kivétel.

A korszak végén ugyan létrejött a két legnagyobb rendvédelmi testület a Magyar Királyi Csendarőrség és a Magyar Királyi Rendőrség fúziója a két testület közös főfelügyelőségének a felállítása által, ez azonban a két testület tevékenységét jelentősen nem befolyásolta. A harccselekmények miatt azonban az 1944. VI. 21-én⁴⁴ hozott azon döntés, mely szerint a Magyar Királyi Rendőrségnél is katonai rendfokozatok bevezetését rendelték el már csupán csökevényesen valósult meg. Nyitva maradt azonban az a kérdés, hogy a háború után milyen irányba fejlődött volna a magyar rendvédelem, ha az ország megőrizhette volna függetlenségét és a polgári magyar állam nem esett volna a szovjet birodalom nagyhatalmi törekvéseinek az áldozatává.

Az azonban egyértelműen megállapítható, hogy a két világháború közötti időszakban a magyar nemzeti rendvédelmet a centralizáció jellemezte, melynek során a kormányzati kompetenciák gyarapodtak, míg az önkormányzatiak mérséklődtek.

Ebben az időszakban fel sem merült a militarizmus és demilitarizmus témája. E gondolat az utókor által visszavetítve él csupán, mely során egyes dogmáknak való megfelelés szerint kívánják némely csoportok értékelni nemzeti rendvédelmünk időszakát. A kortársak előtt nyilvánvaló volt, hogy a militarista, illetve antimilitarista jelleg önmagában nem jelent sem rosszat sem jót. A militarizmus hasznossága lényegében a rendvédelmi tevékenység jellegétől függ. Az azonban nyilvánvaló, hogy az önkormányzatoknak alárendelt polgári rendvédelmi testületek, azaz a klasszikus értelemben vett önkormányzati rendvédelmi modell a polgári magyar állam fejlődése során már a XIX. század utolsó negyedében megbukott és a XX. század első felében a magyar rendvédelem centrális irányítása felerősödött.

Jegyzetek:

- ¹ 5 047/1919. (X. 1.) ME.r.
² BORBÉLY — KAPY. I.köt. 54-55.p.
³ 6 500/1931. (XI. 30.) ME.r.
⁴ *Rendőr-főkapitányságok* : I. Budapesti Rendőr-főkapitányság (Budapesten) kapitányságok kerületenként, II. Vidéki Rendőr-főkapitányság (Budapesten) kapitányságok városokként.
Vidéki rendőrkapitányságok : 1. Baja, 2. Balassagyarmat, 3. Bánffyhunyad, 4. Beregszász, Beszterce 5. Békéscsaba, 6. Budafok, 7. Cegléd, 8. Csíkszereda, 9. Csongrád, 10. Debrecen, 11. Dész, 12. Diósgyőr, 13. Eger, 14. Érsekújvár, 15. Esztergom, 16. Felsőbánya, 17. Gönyű, 18. Gyergyószentmiklós, 19. Gyöngyös, 20. Győr, 21. Gyula, 22. Hajdúböszörmény, 23. Hajdúnánás, 24. Hajdúszoboszló, 25. Hatvan, 26. Hódmezővásárhely, 27. Jászberény, 28. Jolsva, 29. Kalocsa, 30. Kaposvár, 31. Karcag, 32. Kassa, 33. Kecskemét, 34. Kézdivásárhely, 35. Kiskunfélegyháza, 36. Kiskunhalas, 37. Kisújszállás, 38. Kolozsvár, 39. Komárom, 40., Kőszeg, 41. Léva, 42. Losonc, 43. Magyaránizsa, 44. Makó, 45. Marosvásárhely, 46. Máramarossziget, 47. Mátyásföld, 48. Mezőtúr, 49. Miskolc, 50. Mohács, 51. Mosonmagyaróvár, 52. Munkács, 53. Nagybánya, 54. Nagykanizsa, 55. Nagykároly, 56. Nagykőrös, 57. Nagyszalonta, 58. Nagyvárad, 59. Nyíregyháza, 60. Pápa, 61. Pécs, 62. Rimaszombat, 63. Rozsnyó, 64. Salgótarján, 65. Sátoraljaújhely, 66. Sepsiszentgyörgy, 67. Sopron, 68. Szabadka, 69. Szamosújvár, 70. Szatmárnémeti, 71. Szászrégen, 72. Szeged, 73. Szekszárd, 74. Szentendre, 75. Szentés, 76. Székelyudvarhely, 77. Székesfehérvár, 78. Szilágysomlyó, 79. Szolnok, 80. Szombathely, 81. Túrkeve, 82. Újvidék, 83. Ungvár, 84. Vác, 85. Veszprém, 86. Zalaegerszeg, 87. Zenta, 88. Zilah, 89. Zombor.
Rendőr kirendeltségek : 1. Aknaszlatina, 2. Csáktornya, 3. Fenyvesvölgy, 4. Galánta, 5. Gyékényes, 6. Hegyeshalom, 7. Huszt, 8. Jenőfalva (Magyarboly), 9. Komját, 10. Körösmező, 11. Kúntapolca, 12. Legenye-Alsómihályi, 13. Lökösháza, 14. Oroszvár, 15. Ökörmező, 16. Pécsbányatelep, 17. Szencz, 18. Szentgotthard, 19. Szolyva, 20. Uszor, 21. Voloc,
BORBÉLY – KAPY. II.köt. 406-461.
⁵ Loc.cit. 51.p.
⁶ Loc.cit. 48-74.p.
⁷ Loc.cit. 56.p. + 159-160.p.
⁸ Loc.cit. 177.p.
⁹ Loc.cit. 135-140.p.
¹⁰ Loc.cit. 55.p. + 224-230.p.
¹¹ Loc.cit. 208-209.p.
¹² Loc.cit. 107-108.p.+ 111-114.p.
¹³ Loc.cit. 148-150.p. ; BENCZÚR — CSONKARÉTY. 145-154.p. + 199.p. ; 1053/1920. (II. 12.) ME.r.
¹⁴ REKTOR : 204.p. ; BORBÉLY — KAPY. op.cit. 61.p.
¹⁵ ZEIDLER
¹⁶ Loc.cit.
¹⁷ VÉCSEY
¹⁸ PARÁDI: Az egységes állami fizetési rendszer és a szakterületi rendfokozati rendszerek a polgári magyar állam rendvédelmében.
¹⁹ Loc.cit.
²⁰ Loc.cit.
²¹ Loc.cit.
²² Loc.cit.
²³ CSIZMADIA. 169-175.p. + 183.p. + 457-463.p.
²⁴ BORBÉLY — KAPY. II.köt. op.cit. 518-519.p.
²⁵ PARÁDI: A magyar rendvédelem személyi állományának szociális viszonyai 1867-1945.
²⁶ PARÁDI: *A magyar állam határőrizete 1920-1941.* 73-75.p.
²⁷ A kényszertborzás irányelveit — az országmozgósítási elgondolás részeként — a Legfelsőbb Honvédelmi Tanács titkárság a dolgozta ki.
VARGYAI. 29.p.
²⁸ PARÁDI: Nemzeti határőrizetünk polgári szakasza.
²⁹ 6 200/1921. (VIII. 25.) ME.r. ; 114 440/1921. (VIII. 25.) PM.r.
³⁰ 1920. X. 4-én nyújtottak be előterjesztést a minisztertanács számára a hadihajózás folyamrendezetté történő átszervezéséről. A minisztertanács az előterjesztést 1921. I. 3-án elfogadta. A Magyar Királyi Folyamőrséget pedig 1921. III. 1-ei hatállyal állították fel. A Magyar Királyi Folyamőrséget 1922-ben törvénnyel iktatták az állami szervezetek sorába. A törvényben foglaltak végrehajtásáról pedig miniszterelnöki rendelet gondoskodott.
1922/XIV.tc. ; 8 270/1923. (XI. 23.) ME.r.
³¹ PARÁDI: *A magyar állam határőrizete 1920-1941.* op.cit. 273.p.
³² Loc.cit. 150-157.p.
³³ Loc.cit. 76-78.p.
³⁴ Loc.cit. 79-85.p.
³⁵ Orosházán a 66. Marosvásárhelyen pedig a 69 Magyar Királyi Honvéd Határvasz ezredet hozták létre. A 66. ezred részt vett a délvidéki bevonulásban.
³⁶ PARÁDI: *A magyar állam határőrizete 1920-1941.* op.cit. 235.p.
³⁷ Loc.cit.
³⁸ RAFFAY
³⁹ DOMBRÁDY — TÓTH. 51-76.p.
⁴⁰ PARÁDI: A magyar határőrizet tere a kiegyezéstől a második világháborúig.
⁴¹ Idem: A két világháború közötti Magyar Királyság rendvédelme.
⁴² Idem: *A magyar rendvédelem története.* 101-135.p.
⁴³ 5 047/1919. (X. 1.) ME.r. op.cit.
⁴⁴ 2300/1944. (VI. 21) ME.r.

Jegyzetekben alkalmazott rövidítések:**MONOGRÁFIÁK, KISMONOGRÁFIÁK ÉS HASONLÓ JELLEGŰ KÖTETEK**

- BORBÉLY — KAPY — BORBÉLY Zoltán – KAPY Rezső (szerk.): *A 60 éves magyar rendőrség 1881-1941.* Budapest, 1942, Halász Irodalmi és Könyvkiadó Vállalat. 594 p.
- BENCZÚR — CSONKARÉTY — BENCZÚR László — CSONKARÉTI Károly: *Haditengerészet és folyamőrök a Dunán. A Császári (és) Királyi Haditengerészet dunai flottillájától a Magyar Királyi Honvéd Folyamerőkgig 1870-1945.* Budapest, 1991, Zrínyi. 291 p. HU-ISBN 963 32 7153 3.
- CSIZMADIA — CSIZMADIA Andor: *A magyar közigazgatás fejlődése a XVIII. századtól a tanácsrendszer létrejöttéig.* Budapest, 1976, Akadémia Kiadó. 560 p. HU-ISBN 963 05 0713 7.
- DOMBRÁDY — TÓTH — DOMBRÁDY Lóránd — TÓTH Sándor: *A Magyar Királyi Honvédség 1919-1945.* Budapest, 1987, Zrínyi. 461 p. HU-ISBN 963 32 6359 X.
- PARÁDI: *A magyar rendvédelem története.* — PARÁDI József et. al. (szerk.): *A magyar rendvédelem története.* Budapest, 1996², Osiris. 367 p. HU-ISBN 963 04 7958 3.
- RAFFAY — RAFFAY Ernő: *Trianon titkai, avagy hogyan bántak el országunkkal.* Budapest, 1990, Tornádó Domenio Kft. 191 p. HU-ISBN 963 02 7639 9.
- REKTOR — REKTOR Béla: *A Magyar Királyi Csendőrség oknyomozó története.* Cleveland, Ohio, USA, 1980, Árpád Könyvkiadó Vállalat. 552 p. USA-ISBN 0 934214 01 8.
- VARGYAI — VARGYAI Gyula: *A hadsereg politikai funkciói Magyarországon a harmincas években.* Budapest, 1983, Akadémia Kiadó. 190 p. HU-ISBN 963 05 3085 6.
- VÉCSEY — VÉCSEY Leó (szerk.): *A 40 éves budapesti detektív testület jubiláris albuma 1886-1926.* Budapest, 1927, A Magyar Királyi Államrendőrség Detektív-testületének Nyugdíjpótló és Segélyező Egyesülete. 320 p.

TANULMÁNYOK

- PARÁDI József: A magyar határőrizet tere a kiegyezéstől a második világháborúig. — PARÁDI József: A magyar határőrizet tere a kiegyezéstől a második világháborúig. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XII. évf. (2007) 15.sz. 125-138.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 2005. augusztus 27-én a szlovéniai Lendván hangzott el a Hajnal István kör által szervezett tudományos konferencián. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.
- PARÁDI: A magyar rendvédelem személyi állományának szociális viszonyai 1867-1945. — PARÁDI József: A magyar rendvédelem személyi állományának szociális viszonyai 1867-1945. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XV.évf. (2008) 17.sz. 57-64.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 2003. november 11-én Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak a „A rendvédelem humán viszonyai” című XVII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.
- PARÁDI: A két világháború közötti Magyar Királyság rendvédelme. — PARÁDI József: A két világháború közötti Magyar Királyság rendvédelme. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XVIII. évf. (2010) 21. sz. 85-100.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 2007. október 5-én Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „A magyar rendvédelem fejlődése a XIX–XX. században” című XXI. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.
- PARÁDI: Az egységes állami fizetési rendszer és a szakterületi rendfokozati rendszerek a polgári magyar állam rendvédelmében. — PARÁDI József: Az egységes állami fizetési rendszer és a szakterületi rendfokozati rendszerek a polgári magyar állam rendvédelmében. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXII.évf. (2012) 26.sz. 105-119.p. HU-ISSN 1216-6774.
- PARÁDI: Nemzeti határőrizetünk polgári szakasza. — PARÁDI József: Nemzeti határőrizetünk polgári szakasza. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXIII.évf. (2013) 27-28-29-30.sz. 141-154.p. HU-ISSN 1216-6774.
- ZEIDLER — ZEIDLER Sándor: A magyar rendőri rangok fejlődéstörténete a kiegyezéstől az ezredfordulóig. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XIV.évf. (2008) 17.sz. 116-137.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 2003. november 11-én, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „A rendvédelem humán viszonyai” című XVII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

KÉZIRATOK

PARÁDI József: *A magyar állam határőrizete 1920-1941.* — PARÁDI József: *A magyar állam határőrizete 1920-1941.* Kandidátusi értekezés (MTA-TMB). Kézirat. Budapest, 1990.

JOGSZABÁLYOK

- 1922/XIV.tc. — 1922/XIV.tc. a Magyar Királyi Folyamőrség szervezéséről, létszámának, kiegészítési módjának és felfegyverkezésének megállapításáról.
- 5 047/1919. (X. 1.) ME.r. — 5 047/1919. (X. 1.) ME.r. a rendőrség államosításáról.
Magyarországi Rendeletek Tára, LIII.évf. (1919) I.füzet. 752-767.p.
- 1053/1920. (II.12.) ME.r. — 1053/1920. (II.12.) ME.r. a folyamrendészet gyakorlásáról.
Magyarországi rendeletek Tára LV. (1921) I. füzet. 36-37.p.
- 6 200/1921. (VIII. 25.) ME.r. — 6 200/1921. (VIII. 25.) ME.r. a vámőrség létesítéséről.
Magyarországi Rendeletek Tára, LV.évf. (1922) I.füzet. 223-232.p.
- 114 440/1921. (VIII. 25.) PM.r. — 114 440/1921. (VIII. 25.) PM.r. a Magyar Királyi Vámőrség létesítéséről szóló 6.200/1921. M. E. számú kormányrendelet végrehajtásáról.
Magyarországi Rendeletek Tára, LV.évf. (1922) I.füzet. 1594-1623.p.
- 8 270/1923. (XI. 23.) ME.r. — 8 270/1923. (XI. 23.) ME.r. a folyamrendészet gyakorlásáról és a Magyar Királyi Folyamőrség szervezéséről, létszáma kiegészítési módjainak és felfegyverzésének megállapításáról szóló 1922: XIV. tc. végrehajtásáról.
Magyarországi Rendeletek Tára, LVII.évf. (1924) I.füzet. 335-340.p.
- 6 500/1931. (XI. 30.) ME.r. — 6 500/1931. (XI. 30.) ME.r. a rendőrség szervezeti változásairól.
Magyarországi Rendeletek Tára, LXV.évf. (1931) XII.füzet. 1533-1534.p.
- 2300/1944. (VI. 21) ME.r. — 2300/1944. (VI. 21) ME.r. a Magyar Királyi Rendőrség átszervezéséről.
Magyarországi Rendeletek Tára, LXXVII.évf. (1944) 1063.p.

Melléletek jegyzéke:

I.sz. melléklet

A Magyar Királyi Államrendőrség főkapitányságai 1921-1931.

II.sz. melléklet

A Magyar Királyi Rendőrség budapesti főkapitányságának szervezeti felépítése 1944-ben.

III.sz. melléklet

A Magyar Királyi Rendőrség személyi állománycsoportjai.

IV.sz. melléklet

Lakbérővezeti táblázat.

V.sz. melléklet

Nyugdíjtáblázat.

VI.sz. melléklet

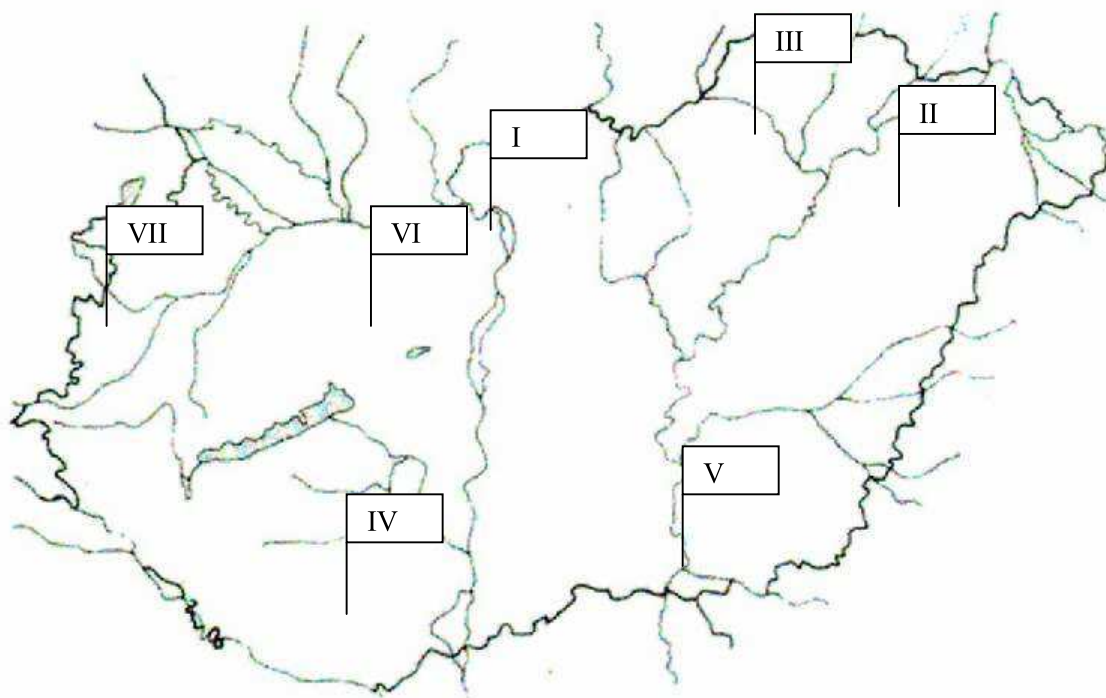
A Magyar Királyi Vámőrség szervezeti felépítése 1931-ben.

VII.sz. melléklet

A Magyar Királyi Határőrség szervezeti felépítése.

VIII.sz. melléklet

A Magyar Királyi Honvéd Határvédelem határszolgálatos erőinek szervezeti felépítése.

A Magyar Királyi Államrendőrség főkapitányságai 1921-1931.

Jelmagyarázat:

Rendőrfőkapitányság

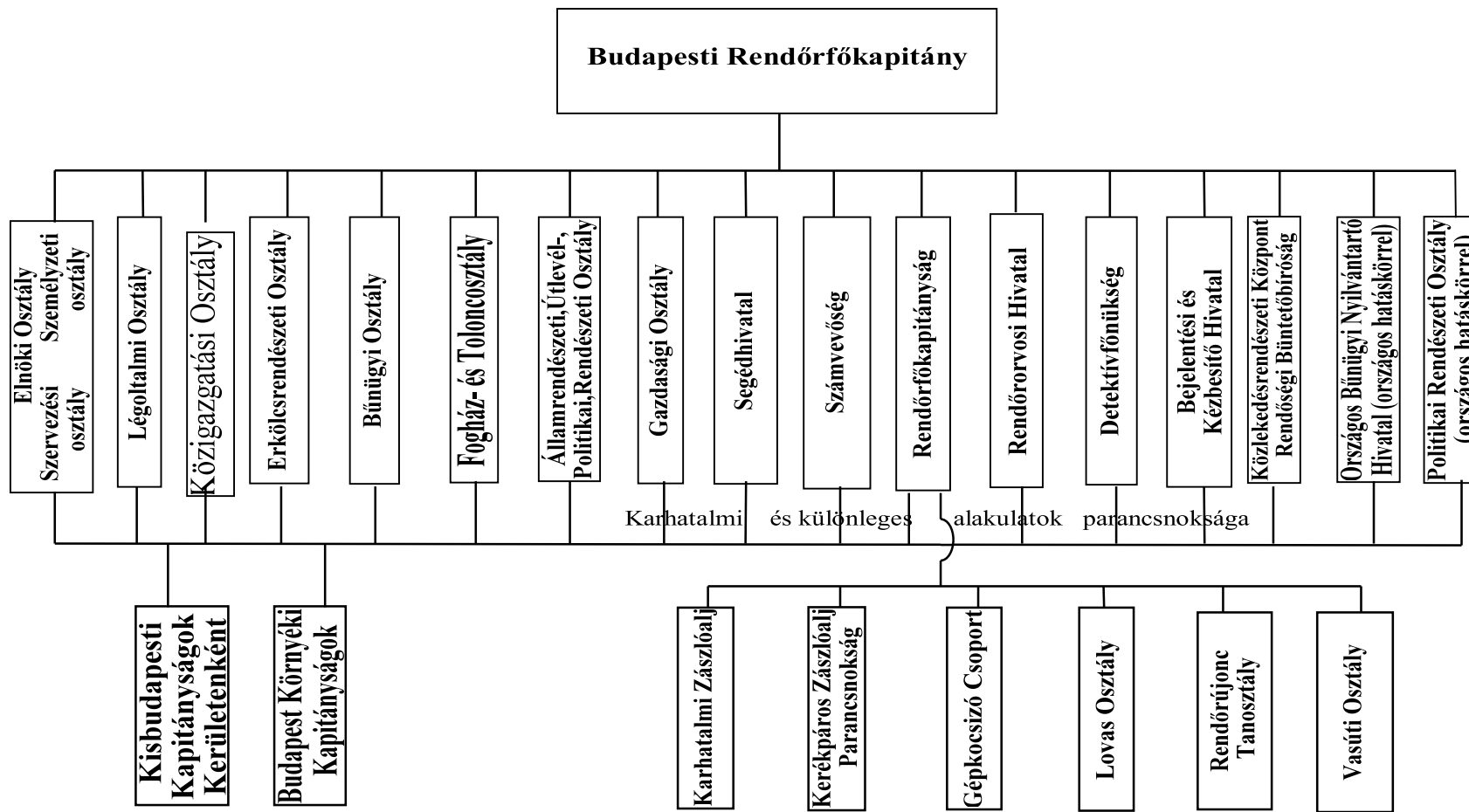
Rendőrfőkapitánysági székhelyek

- I = Budapest
- II = Debrecen
- III = Miskolc
- IV = Pécs
- V = Szeged
- VI = Székesfehérvár
- VII = Szombathely

Forrás ! BORBÉLY Zoltán – KAPY Rezső (szerk.): *A 60 éves magyar rendőrség 1881-1941.* 395.p. Budapest, 1942, Halász Irodalmi és Könyvkiadó Vállalat. 594 p.

A Magyar Királyi Rendőrség budapesti főkapitányságának szervezeti felépítése 1944-ben.

II.sz. melléklet

Forrás ! PARÁDI József et al. (szerk.): A magyar rendvédelem története. 294.p. Budapest, 1996², Osiris, 367 p. HU-ISBN 963 04 7958 3.

A Magyar Királyi Rendőrség személyi állománycsoportjai.

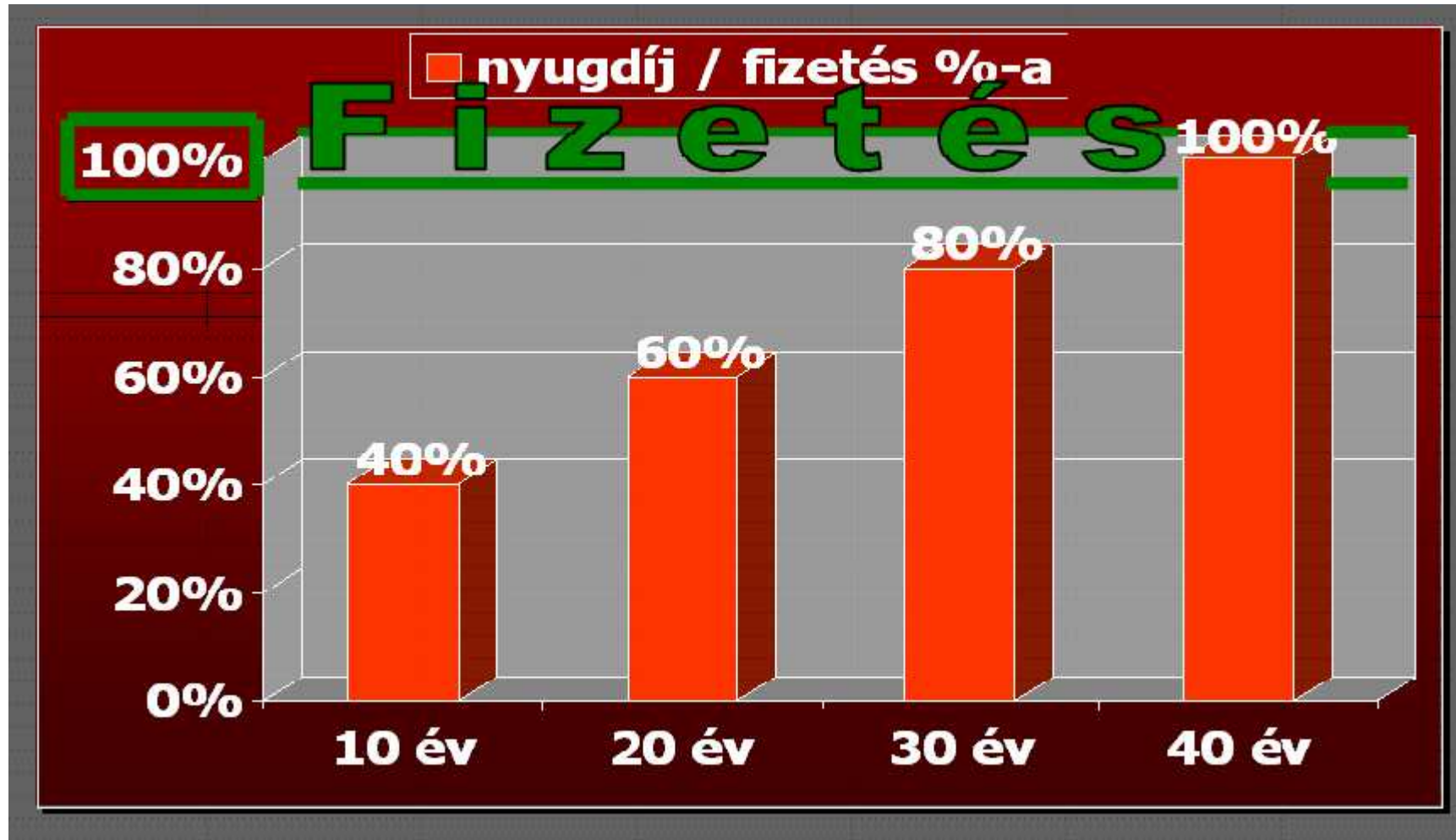
Fizetési osztály	Egyenruha viselésére jogosult személyzet			Polgári ruhás személyzet							
	Fogalmazói szak	Felügyelői szak	Őrszemélyzet	Orvosi szak	Számvevőségi szak	Detektív testület	Kezelési szak	Pénztári szak	Altisztek és szolgák	összesen	
IV.	r. főkap.										
V.	r. főkap-h.	r. főparancsnok (csak Bp.-n.)		r. főorvos							
VI.	r. főtanácsos	r. főparancsnok (vidéken)		r. orvos-főtanácsos	számvevőségi főtanácsos						
VII.	r. tanácsos	r. főfelügyelő		r. orvos-tanácsos	számvevőségi főtanácsos	detektív főfelügyelő	segédhivatali főigazgató	főpénztárnok			
VIII.	r. kapitány	r. főfelügyelő		kerületi r. orvos	számvevőségi tanácsos	detektív felügyelő	segédhivatali igazgató	főellenőr			
IX.	r. főfogalmazó	r. felügyelő		r. orvos	számvevőségi tanácsos	detektív felügyelő	segédhivatali főtiszt	pénztári főtiszt			
X.	r. fogalmazó	r. felügyelő		r. orvos	számellenőr	detektív	segédhivatali tiszt	pénztári tiszt			
XI.	r. segédfogalmazó	r. segédfelügyelő			számtiszt	detektív	segédhivatali segéd tiszt	pénztári segéd tiszt			
	r. fogalmazó gyakornok	r. felügyelő gyakornok	r. alhadnagy		gyakornok	gyakornok	segédhivatali gyakornok	gyakornok			
			r. tiszthelyettes				kezelők				
			r. főtörzsrőrmester				díjnok				
			r. őrmester								
			rendőr						műszaki altiszt		
			próbarendőr						szakaltiszt		
									I. o. altiszt		
									II. o. altiszt		
									kisegítő szolgálta		
Létszám	Bp.	390	126	6758	27	45	832	422	37	253	8890
	Vidék	433	152	3726	—	48	561	546	42	272	5780
	Mind	823	278	10484	27	93	1393	968	79	525	14670

Forrás ! PARÁDI József et al. (szerk.): *A magyar rendvédelem története.* 320-328.p. Budapest, 1996², Osiris, 367 p. HU-ISBN 963 04 7958 3.

Fizetési osztályokban	A lakás pénz havi összege											
	az I.		a II.		a III.		a IV.		az V.		a VI.	
	Lakás pénz osztályba tartozó helyeken											
	Legfeljebb 2	Legalább 3	Legfeljebb 2	Legalább 3	Legfeljebb 2	Legalább 3	Legfeljebb 2	Legalább 3	Legfeljebb 2	Legalább 3	Legfeljebb 2	Legalább 3
Családi pótlék érvényesítése esetén												
II	219,65	253,46	197,64	228,08	175,72	202,70	153,71	177,40	131,79	152,03	109,78	126,73
III	202,7	219,65	182,46	197,64	162,15	175,72	141,91	153,71	121,59	131,79	101,35	109,78
IV	185,84	202,7	167,21	182,46	148,65	162,15	130,10	141,91	111,47	121,59	92,92	101,35
V	160,46	177,4	144,44	159,62	128,41	141,91	112,31	124,12	96,29	106,41	80,19	88,7
VI	143,59	160,46	129,26	144,44	114,84	128,41	100,51	112,31	86,17	96,29	71,76	80,19
VII	118,22	135,16	106,41	121,59	94,6	108,1	82,72	94,60	70,91	81,03	59,11	67,54
VIII	92,92	109,18	83,56	98,82	74,2	87,86	65,01	76,82	55,73	65,85	46,46	54,89
IX	67,54	84,48	60,79	75,97	54,05	67,54	47,3	59,11	40,48	50,67	33,73	42,24
X	59,11	75,97	53,20	68,38	47,3	60,79	41,32	53,2	35,42	45,61	29,51	37,95
XI	50,67	67,54	45,61	60,79	40,48	54,05	35,42	47,3	30,36	40,48	25,3	33,73
Gyakornok	43,93	50,67	39,48	45,61	35,11	40,48	30,74	35,42	26,29	30,36	21,92	25,3

Forrás: PARÁDI József et al. (szerk.): *A magyar rendvédelem története*. Budapest, 1996², Osiris, 367 p. HU-ISBN 963 04 7958 3.

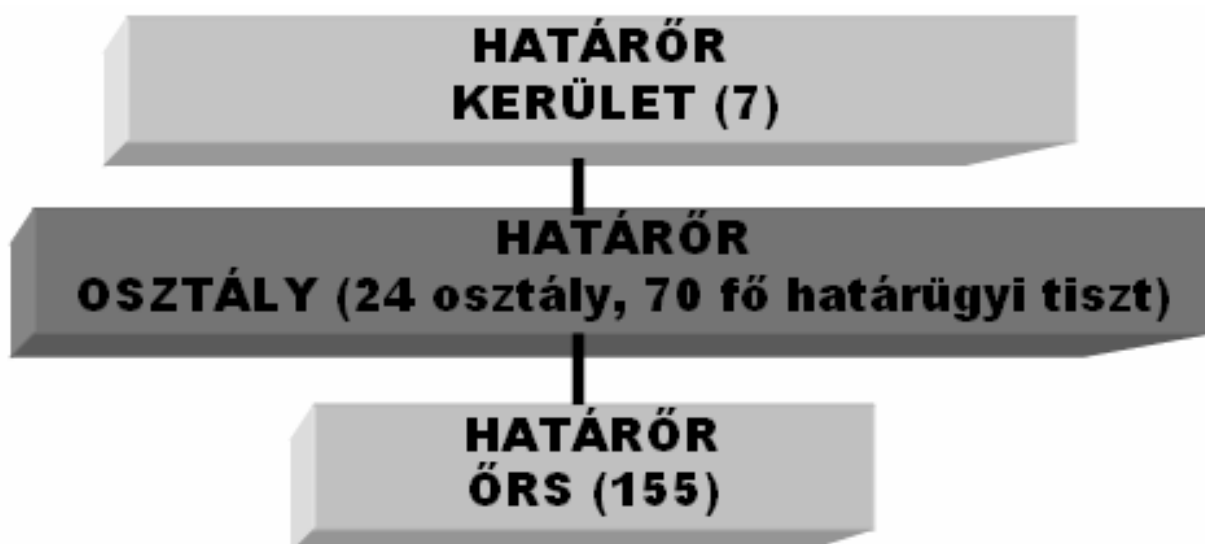
FORRÁS ! PARÁDI József: A magyar rendvédelem személyi állományának szociális viszonyai 1867-1945. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XIV.évf. (2008) 17.sz. 57-64.p. HU-ISSN 1216-6774.

A Magyar Királyi Vámórség szervezeti felépítése 1931-ben.

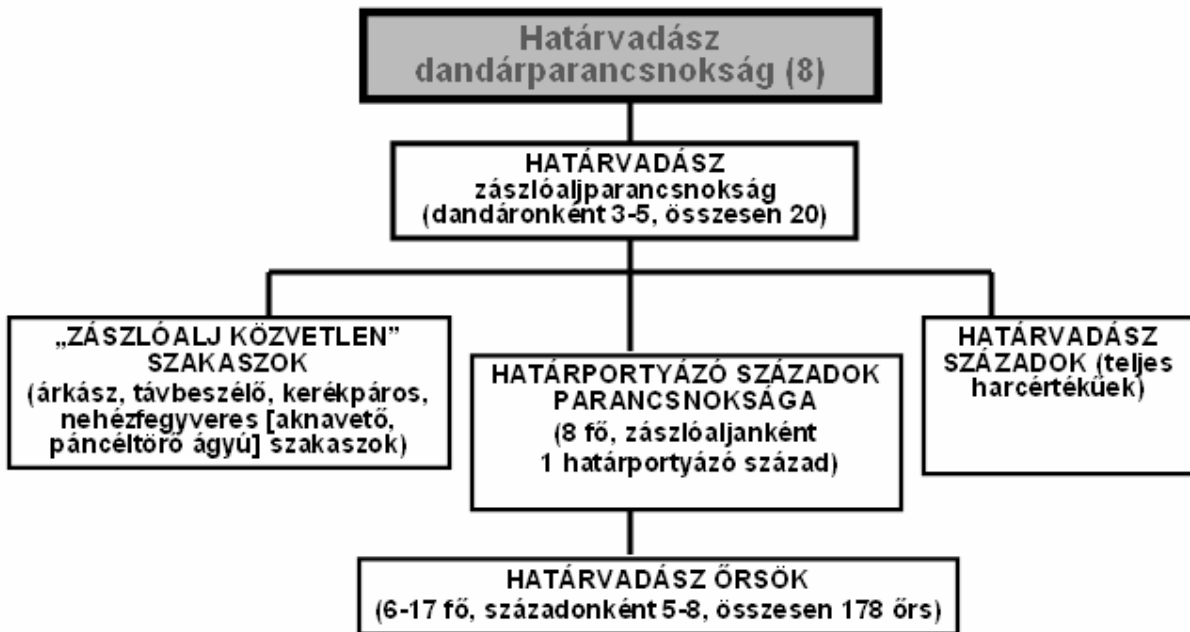
Forrás ! PARÁDI József et al. (szerk.): *A magyar rendvédelem története*. Budapest, 1996², Osiris, 367 p. HU-ISBN 963 04 7958 3.

A Magyar Királyi Határőrség szervezeti felépítése.

Forrás ! PARÁDI József et al. (szerk.): *A magyar rendvédelem története*. Budapest, 1996², Osiris, 367 p. HU-ISBN 963 04 7958 3.

*A Magyar Királyi Honvéd Határvadászok
határszolgálatos erőinek szervezeti felépítése.*

Forrás ! PARÁDI József et al. (szerk.): *A magyar rendvédelem története.* Budapest, 1996², Osiris, 367 p.
HU-ISBN 963 04 7958 3.